

Joke
Verweerd
Retour
Rantepao

MOZAÏEK | ROMAN

‘Verrassend, je weet niet waar je aan begint. Het wonder naast het gewone, dood naast leven, bijgeloof versus geloof, het contrast tussen realiteit en ideaal... Dit is echt het mooiste boek dat Joke Verweerd ooit geschreven heeft.’ – Rianne den Bok, fotografe

‘Dit boek getuigt van liefde en warmte, zonder de realiteit uit het oog te verliezen.’ – Elisabeth Riphagen (woonde jarenlang in Rantepao)

‘Joke Verweerd heeft met *Retour Rantepao* een prachtig boek geschreven. (...) *Retour Rantepao* geeft hoop in een wereld die lijdt. Lezen!’ – *Nederlands Dagblad*

‘*Jempol*, in het Indonesisch en in het Nederlands ‘een 10 met een griffel’! De personen zijn zo goed beschreven, je leeft met ze mee en het verhaal laat ook ruimte om er uit te halen wat voor jouzelf belangrijk is.’ – Hildegard Spek-Breuer

‘Altijd gedacht dat Verweerd vrouwenboeken schreef, maar dit is ook voor mannen een echte pageturner!’ – Harry Fikse

‘Dit weekend heb ik benut om het boek in een ruk uit te lezen. Dat is niet moeilijk geweest, want het leest als een trein. Het was voor mij wel heel speciaal, omdat de flashbacks zich afspelen in de tijd dat ik in Torajaland woonde en werkte als zendingsarbeider. Het meest onder de indruk ben ik van Wouter, van zijn toewijding aan zijn roeping en aan zijn vrouw. Die is echt en dat komt heel integer naar voren.’ – Nelly van Kampen-Boot

Van Joke Verweerd verschenen eerder bij Uitgeverij Mozaïek:

De wintertuin, roman

De rugzak, roman

Permissie, roman

Paradiso, roman

Snoeitijd, roman

Op de huid, roman

Pareloester, roman

Stuifzand, roman

Wapenbroeders, novelle

Binnenstebuiten, verhalen

Spiegelring, verhalen

Spiegelring, luisterboek

Opnieuw beginnen, verhalen

Opluisteren, verhalen, gedichten en gebeden voor christelijke
feesten

Verdwalen en thuiskomen, kerstverhalen

Joke Verweerd

Retour Rantepao

Derde druk

Uitgeverij Mozaïek, Zoetermeer

Bij de productie van dit boek is gebruikgemaakt van papier dat het keurmerk Forest Stewardship Council (FSC) draagt. Bij dit papier is het zeker dat de productie niet tot bosvernietiging heeft geleid.

Ook is het papier 100% chloor- en zwavelvrij gebleekt.

Eerste druk mei 2013
Tweede druk juli 2013
Derde druk oktober 2013

ISBN 978 90 239 9435 0 (boek)
ISBN 978 90 239 3062 4 (e-book)
NUR 301

Ontwerp omslag Geert de Koning
Foto omslag Phatpuppy Creations / Trevillion Images
Auteursfoto Rianne den Bok
Layout/dtp binnenwerk Gerard de Groot

© 2013 Uitgeverij Mozaïek, Zoetermeer

Alle rechten voorbehouden

www.uitgeverijmozaiek.nl
www.jokeverweerd.nl

Mirjam

Tussen Jeroen en haar was het wonderlijk begonnen. Mirjam wist eigenlijk wel alles van eerste ontmoetingen die iets met je doen. Een ervaringsdeskundige, zo kon ze zich wel noemen. Dat moment waarop je ogen net iets wijder opengaan en je je adem vasthoudt, waarin je stilvalt in een beweging. Maar de verrassing toen met Jeroen, zo had ze het nog niet eerder meegemaakt. Ze denkt daar graag aan terug, elke dag wel even; het blijft apart.

Achter de voordeur klonk een schaterlach. Verrast had Mirjam nog even gewacht voor ze op de bel drukte. Zo'n lach, daar zou je spontaan jaloers op worden. Zo te horen was het een telefoongesprek, er klonk maar één stem. Ze bleef luisteren of er nog meer gelachen zou worden, had zin om mee te lachen.

Aanbellen hoefde niet meer, want de deur werd met een forse beweging opengetrokken.

Ze wilde een stap opzij doen, maar ze deed het niet. Het gevolg was een bijna-botsing, waarbij hij haar opving of tegenhield. Hoe dan ook, ze voelde een arm. En even een hand in haar taille.

‘Hola! Hallo?’

Donkere ogen in een prettig open gezicht. Van haar leeftijd. Warrig haar, te lang eigenlijk, mobiele telefoon in zijn linkerhand.

‘Ik hang op, bel je later nog.’ Hij drukte het gesprek weg,

liet het toestel in zijn zak glijden en stak zijn hand uit. Dat alles ging in één gebaar.

‘Goedemiddag, ik ben Mirjam van Apeldoorn. U had me gebeld voor advies.’

Hij reageerde rap genoeg, met zijn: ‘Ongetwijfeld!’ Het klonk diplomatiek, maar die afspraak had hij dus echt niet in zijn geheugen zitten.

‘Ik zou vanmiddag even de woning bezichtigen om te zien of ik wat verkoopbevorderende aanpassingen kan bedenken,’ legde ze geduldig uit.

Hij krabde achter zijn oor. ‘Klinkt goed!’ zei hij onnozel. ‘Ik ben Jeroen Jaarsma en eh, ja, dat huis moet verkocht worden. Ik wil hier weg, buitenland, nieuwe uitdaging, maar dat kan pas als ik de boel hier heb afgerond.’ Ondertussen keek hij op zijn horloge.

‘Het kost een halfuur ongeveer.’

Zijn wenkbrauwen vlogen omhoog.

‘De bezichtiging, bedoel ik,’ vulde ze haastig aan, ‘en daarna kom ik met een voorstel.’

Opnieuw die schaterlach. Hij was niet alleen leuk om te horen, maar ook erg grappig om te zien. ‘Dacht ik toch heel even dat je kon toveren.’

Ze lachte terug, in de hoop dat hij niet zou zeggen dat hij vandaag geen tijd had. Want dan was ze mooi voor niets gekomen.

‘Oké, kom verder!’

Opgelucht stapte ze over de drempel. Letterlijk en figuurlijk viel ze in zijn armen. Zo zou je het ook kunnen zeggen.

Dat was vijf maanden geleden. Ze hadden al veel gelachen; Jeroen had daar slag van.

Het verkoopbevorderende advies was wel uitgebracht, maar niet uitgevoerd. Jeroens nieuwe uitdaging ligt nu dichterbij. Ze wonen zo goed als samen en wat Jeroen betreft mag het

bord van de makelaar uit zijn voortuin gehaald worden. Als zij dan eerst even de huur van haar appartement opzegt.

Maar zo zit zij niet in elkaar.

‘Als je dat bord weg wilt hebben, dan breng je het naar de makelaar terug. Ik houd mijn flat aan,’ zegt zij als hij er weer over begint. De plannen om naar het buitenland te gaan staan op een laag pitje, ze hoort hem er niet meer over. ‘Iets in de ontwikkelingshulp’ was ook wel heel vaag geweest.

Ze vindt het prima zo, ze heeft niets met definitieve keuzes en plannen voor een leven lang. Ze wil weg kunnen als ze daar behoefte aan heeft, en dan wil ze ook een eigen plek hebben. Ze kent zichzelf, ze heeft al vaker afgehaakt als het te serieus werd. Als ze het benauwd krijgt, het gevoel heeft vast te zitten, dan kapt ze. Misschien is ze toch eigenlijk liever alleen, maar die gedachte heeft slechts een beperkte houdbaarheid. Tot ze weer zo’n ontmoeting heeft waarbij ze denkt: dit is ’m!

Voor Jeroen is het pas de tweede poging. Hij heeft een lange relatie achter zich, meer dan vijf jaar was hij samen met Sylvie. Vijf jaar! Dat is voor Mirjam onvoorstelbaar, zij vindt vijf maanden al heel wat. Meestal is het bij haar dan weer op. Ze heeft maar één relatie gehad die langer duurde en toen had ze zo klem gezeten dat ze er echt ziek van geworden was. Dat nooit meer, heeft ze met zichzelf afgesproken, ik ga mezelf geen geweld aandoen. Jeroen weet dat. Ze heeft hem nooit iets op de mouw gespeld en ook nooit iets beloofd. Het is goed zolang het goed voelt en wat over is, is uit.

Jeroen zit anders in elkaar, hij denkt dat ze samen oud gaan worden. De manier waarop hij kijkt als hij dat soort dingen tegen haar zegt is wel grappig. Dan smelt ze wel een beetje, maar nooit helemaal. Ze laat zich niet gek maken. Hij weet intussen wat hij aan haar heeft, en als hij al te serieus doet, maakt ze hem duidelijk dat ze gevallen is voor zijn schaterlach.

Als ze die vrijdagmorgen met volle tassen zijn huis binnenkomt, beseft ze dat ze hier nog steeds graag is.

Ze ruimt de weekendboodschappen op en zet de wasmachine aan. Licht en ruim is dit huis, een keuken met alles erop en eraan, en sinds ze het al te strakke van de inrichting wat heeft opgeheven door haar persoonlijke dingen her en der toe te voegen, oogt het vriendelijker. Het is gewoon een mooie woning. Maar het is aan Jeroen om te beslissen of het huis in de verkoop blijft of niet. Daar gaat zij niets over zeggen. De kopers staan niet te dringen, dus ziet het er niet naar uit dat er zeer binnenkort een beslissing genomen moet worden.

Ze bladert in een kookboek en maakt alvast groente schoon. Twee afspraken heeft ze vanmiddag, een om drie uur en een om kwart voor vier. Maar op vrijdag geeft Jeroen een computercursus bij een seniorenclub, dan is hij ook niet vroeg. Het is wel fijn als ze alles klaar heeft staan, dan begint het weekend voor hen samen lekker relaxed.

Twee afspraken op vrijdagmiddag, dat is nog nooit voorgekomen. Ze krijgt het steeds drukker met haar eigen styling- en verkoopadviesbureau. Het begon als een hobby: ze heeft oog voor het inrichten van huizen en haar advies werd op prijs gesteld door vrienden en kennissen. De stagnerende huizenverkoop van de laatste tijd speelde haar in de kaart en sinds ze anderhalf jaar geleden tegen zichzelf zei dat ze op zijn minst één stabiele factor in haar leven moest creëren, is ze voor zichzelf begonnen. En nu heeft ze meer opdrachten dan ze aankan. Het is leuk werk, andermans huis een facelift geven, zeker als het beoogde doel wordt behaald en het huis kort daarna van eigenaar verwisselt. Het is soms ook sneu werk, want alles kost geld, zelfs een emmer muurverf of een rol behang, en de mensen die hun huis koste wat het kost kwijt willen, zitten vaak met dubbele lasten. Schrijnende gevallen heeft ze zo door; daar probeert ze zo goedkoop mogelijk te

werken en is ze soms een halve maatschappelijk werkster.

‘Stoppen met roken’ is altijd het eerste wat ze roept in een huis waar gerookt wordt. Want een niet-rokende aspirant-koper heeft het in een huis waar een rooklucht hangt snel bekeken. Tegelijkertijd weet ze ook wel hoe lastig stoppen met roken kan zijn en hoe relativerend een forse haal aan een sigaret kan werken op het gevoel van onmacht. Zelf is ze anderhalf jaar geleden gestopt en dat was pittig.

De minpunten van een huis zijn vaak de keuken en de badkamer. Daar heeft ze intussen haar netwerk voor gevonden: een klusbedrijf dat showroommodellen opkoopt en ver beneden de normale prijs doorverkoopt en installeert. Dat is een supercombinatie, waar ze voor zichzelf en voor haar klanten erg blij mee is.

Ze controleert haar werktas: notitieblok, pas geslepen potlood, rekenmachine, laserliner en hoekmeter. Alles klopt. Nu zijzelf nog, want uiterlijk is niet onbelangrijk in dit vak.

Het tweede adres waar ze moet zijn vanmiddag is in de buurt waar haar ouders wonen. Dus is het logisch om daar even langs te gaan. Ook al heeft haar moeder niets te klagen, dat wil nog niet zeggen dat ze vindt dat zij nu zo frequent het ouderlijk huis binnenstapt. Het is niet snel goed bij mam. Maar dat heeft een oorzaak.

Het geluid van de brievenbus vertelt dat er post is. Die móet altijd meteen gehaald worden. Ook al wordt haar post op dit adres niet bezorgd, post is belangrijk gebleven sinds ze in haar jeugd in Indonesië heeft gewoond. Acht jaar lang was de dag van goud als er post uit Holland kwam. Al was het maar het maandblad van de organisatie waarvoor haar vader werkte als docent op het Theologisch Instituut, de opleiding voor inheemse predikanten in Rantepao.

Het is nog te vroeg om te gaan: je moet nooit eerder aanbellen dan is afgesproken. Ze kan nog net even in de zon zitten. Ze legt de post voor Jeroen apart, neemt de reclamefol-

ders mee en loopt naar het luwe plekje achter in de tuin, waar het geklater van water klinkt. Hier zit ze graag, zelfs als er helemaal niets leuks in de reclamefolders staat. Hier kan ze nadenken zonder dat het moeite kost. Alsof de gedachten opwellen en uitvloeien, net als het water over de glimmend zwarte stenen, die trapsgewijs een halve cirkel vormen. Je zit in een soort omarming van water als je de tuinstoel daar neerzet.

Het geluid van stromend water klinkt als ze haar ogen dichtdoet net als vroeger. Toen zocht ze als er post voor haar bij was haar eigen plek op: de grote platte steen in de rivier die achter het huis van de buren stroomde. De poort in de stenen muur tussen hun huis en het buurhuis aan de Jalan Diponegoro was nooit op slot, ze kon ernaartoe wanneer ze wilde. Als er een brief van haar vriendin Sabine kwam, een dikke brief ondanks het dunne luchtpostpapier, dan zat ze er zo een hele middag te dagdromen over alle verschillen tussen hen. Een brief van Sabine bracht de Nederlandse wereld weer dichtbij. Sabine had het over dingen die ze zich nog wel herinnerde, maar nooit meer tegenkwam sinds ze in Rantepao woonde. Ze had soms wel een beetje heimwee gehad, vooral in het begin. Maar als ze ging vergelijken waar wat het mooiste was, dan won Rantepao. Want waar kon je beter zitten dan op je eigen steen? Het water stroomde in kleine golfjes langs en in het water glinsterden flitsjes, kleine vissen, ontelbaar veel. Zilveren visjes als ze aan de donkere schaduwkant zwommen, goud werden ze als ze het licht van de zon weerkaatsen. Je raakte nooit uitgekeken op die visjes.

Haar hand gaat als vanzelf naar het gouden kettinkje om haar hals; daaraan zit ook een visje. Goud en dierbaar.

Het lijkt maar een flits, maar intussen ben je zomaar een halfuur kwijt. Het zijn beelden die ze nooit kwijtraakt, ze hoeft maar een laetje vanbinnen open te trekken en alles is er weer:

de geuren, de kleuren, wat ze deed en wat ze dacht. Ze mag wel opschieten! Het lukt maar net om op tijd bij de eerste afspraak te zijn. Als ze haar kleine auto langs de stoep heeft geparkeerd, blijft ze even zitten om het huis van de buitenkant in ogenschouw te nemen. Naoorlogse bouw, doorzonwoning in een rij, redelijk in de verf, maar een saaie voortuin die behoorlijk verwaarloosd is. Het geeft al een indruk van hoe het er binnen zal uitzien.

Als ze uitstapt staan alle zintuigen op scherp, want het komt aan op ruiken, ervaren, sfeer proeven, onderscheid maken tussen wat aantrekt en afstoot. En dan volgen de ideeën vanzelf, dat gaat zo bij haar.

Een vrouw van middelbare leeftijd doet open. Ze past bij de voortuin: saai en onverzorgd, hoewel ze niet onknap is. ‘Komt u verder!’

Voordat ze de trap oplopen naar de bovenverdieping zijn de belangrijkste zakelijke gegevens genoteerd en de eerste indrukken vastgelegd. Het huis staat al drie jaar te koop. In overleg met de makelaar zijn ze twee keer tienduizend euro gezakt met de vraagprijs, maar desondanks weet Mirjam dat de huidige vraagprijs niet haalbaar is. Zelfs niet met een opgepimpte badkamer. Het is sneu om dat te moeten communiceren, maar ook dat hoort bij haar vak.

Ze begint over de eenvoudige suggesties, zoals muren sauzen en plafonds witten. De verschoten vloerbedekking weghalen en als het even kan een laminaatvloer daarvoor in de plaats neerleggen. Dat hoeft niet duur te zijn, maar echt, het oogt zo veel ruimer.

‘Komt u hier zelf dan de boel opknappen, of hoe gaat dat?’

‘Nee, ik zeg alleen wat er gedaan moet worden en in welke stijl. Ik heb mijn contacten voor het kluswerk en de eventuele verbouwingen, maar u kunt dat ook zelf doen of regelen. Voor wat betreft de aankleding en de accessoires werk ik veel via internet. Maar dat gaan we dan wel samen uitzoeken; ik

kom met een voorstel, maar het is aan u wat u daarmee doet, het is uw portemonnee.'

'Maar dat het huis dan ook werkelijk verkocht gaat worden kunt u natuurlijk niet garanderen?'

'Nee, we praten over verbeteren van kansen, niet over garanties.'

'Ik begrijp het!' zegt de vrouw met een zucht. 'Doe maar, ik vertrouw u wel. Kunt u er een beetje haast achter zetten? We moeten het huis echt kwijt nu, mijn man wordt er zo langzamerhand gek van.'

'Ik begin er meteen aan. Zullen we een vervolgspraak maken voor aanstaande woensdag of donderdag? Komt u dat uit?'

'Donderdag is goed. Zelfde tijd graag. Misschien is mijn man dan wel aanwezig, want de tuin moet hier ook nodig gedaan worden.'

Het valt Mirjam mee. Ze had niet gedacht dat ze de opdracht zo snel binnen zou hebben.

Met de belofte haar best te doen vertrekt ze naar het volgende adres. Een veel chiquere buurt van statige huizen met erkers en glas-in-loodramen. Een mooie omgeving ook: hoge bomen en brede trottoirs. Dit huis valt in een andere prijsklasse en dat is te merken aan de bewoners: een ouder echtpaar dat kleiner wil gaan wonen, maar graag de volle mep voor hun huis wil incasseren.

Het draait hier vooral om de keuken, die nog wel netjes is, maar qua apparatuur niet voldoet aan de eisen van een koper die genoeg te kiezen heeft. Op zijn minst moet er een nieuw zespitsfornuis en een combioven komen op de plaats waar het oude gasfornuis staat.

'Maar dat doet het nog zo goed! We hebben er nooit tramelant mee!' sputtert de kleine grijze vrouw tegen.

Ze kijkt om hulp zoekend naar haar man, die dan ook maar blij geeft van onbegrip: 'Zegt u dan maar wat er fout is aan

die keuken.'

'Dat oude gasfornuis en de koelkast waarvan de groentelade stuk is. Mensen willen dat gewoon niet.'

'Hoe weet u dat nou? Niet iedereen heeft een weggooi-mentaliteit!'

'Uw huis staat al bijna vier jaar te koop, er is weinig belangstelling voor.'

'Op internet wordt het regelmatig aangeklikt en bekeken.'

'Maar komen er kijkers?'

'Nee, dat is het probleem. Dat snappen we niet. Het is een goed onderhouden huis, het is niet uitgewoond of zo, het is de vraagprijs waard.'

'Dat zie ik ook wel, maar u vraagt mij aan te geven waarmee een koper over de streep te trekken is. Een keuken als deze willen de mensen niet.'

'We denken er nog wel even over.'

Mirjam knikt: 'Natuurlijk, dat is uw goed recht. Dan stuur ik u de rekening voor dit consult en wacht ik verder af.'

'Rekening? Maar we zeggen toch net dat we het maar even hierbij willen laten?'

'Dat heb ik wel begrepen, hoor, maar dit eerste bezoek heeft ook een kostenplaatje. Ik ben hier gekomen, ik heb tijd en energie geïnvesteerd. U hebt de afspraak gemaakt en die is wel vrijblijvend, maar niet zonder kosten voor u. Verder mag u helemaal zelf weten wat u met het advies doet. Ik kan u verder helpen met een verbouwingsplan en andere interieursuggesties, maar als u dat niet ziet zitten, rondt u dit contact af en stuur ik u de rekening voor dit ene bezoek.'

Terug in de auto puft ze even uit. Wat kunnen mensen toch ik-gericht denken! Ze stopt bij een winkelplein waar een bloemenkraam is. Het is een goed idee een bos alstroemeria voor haar moeder te kopen, dat komt zo lekker binnen en geeft haar een beetje grip op de sfeer. Want dat moet je altijd maar afwachten bij haar moeder.

Vandaag valt dat alles mee. Ze vindt haar moeder aan de eetkamertafel achter de laptop, haar leesbril op het puntje van haar neus.

‘Wat doe je? Je gaat me toch niet vertellen dat je ook al op Facebook zit?’

De bril gaat af en het is eigenlijk wel ontroerend om te zien dat haar moeders ogen opnieuw moeten focussen om de beelden op grotere afstand helder te krijgen. Ze lijkt ineens een beetje oud, hoewel ze nog geen zestig is.

‘Facebook? Ik zou niet weten hoe dat werkt. We zijn gevraagd om leiding te geven aan een evangelisatieontmoetingsdag! Het hele programma: lezing, meditatie, discussie.’

‘Leuk voor jullie!’

‘Ja, en wel goed ook dat we allebei ons zegje mogen doen, want als je vader alleen het woord krijgt dan wordt het weer een en al idealisme.’

Ze verbijt een glimlach. Nee, ze hapt niet, ze gaat niet zeggen dat het inderdaad maar goed is dat zowel haar vader als haar moeder aan het woord komt. Want van enkel het verhaal van haar moeder zou de evangelisatiecommissie weleens gedemotiveerd kunnen raken.

Met de koffie krijgt ze ook de flyer onder haar neus geschoven. Er is werk van gemaakt: kleurendruk, leuke foto van haar ouders en de wervende aankondiging dat de leiding van de gehele dag in handen zal zijn van het zendingsechtpaar Van Apeldoorn, dat jarenlang de boodschap van het evangelie heeft uitgedragen onder de Torajabevolking in Rantepao, Indonesië.

‘Dat ziet er verzorgd uit,’ zegt ze vlak, met zo min mogelijk afweer in haar stem.

De vraag komt toch. ‘Kom je ook? Het zou zo bijzonder zijn als we als gezin daar...’

‘No way!’ Ze heft bezwerend haar hand.

Aan haar moeders mond is het altijd meteen te zien. Er is

slechts sprake van een miniem verschil, maar die net iets strakkere lippen geven haar zachte gezicht iets verbetens.

Zwijgend drinken ze koffie.

‘Mooie bloemen, hè?’ vraagt ze in een behoefte de sfeer te herstellen, maar dat gaat zo gemakkelijk niet.

‘Ik vind je zo witjes. Heb je slecht geslapen? Of ben je zo druk dat je geen tijd hebt om in de zon te zitten?’

‘De zon schijnt amper en ja, ik heb het hartstikke druk. Is pa er niet?’

‘Jawel, die zit boven.’

In de open kast staat een huwelijksaankondiging. Ze wijst ernaar: ‘Wie gaan er trouwen? Ken ik ze?’

‘Weet je dat niet? Je vriendin van vroeger.’

‘Sabine? Met die trendy jongen – hoe heet hij toch? Merlijn met zijn strakke pakken? Pffft...’

‘Ja, met Merlijn. Ze zijn al heel wat jaren samen. Het moet een groots gebeuren worden. Prachtige trouwlocatie, kasteeltje, ceremoniemeester, kerkelijk huwelijk, dat valt me mee. Bij Sabine thuis waren ze niet zulke trouwe kerkgangers, toch? Wij hebben een uitnodiging voor de receptie, dat vind ik echt attent van haar.’

De toon van haar moeders stem maakt haar korzelig. Er klinkt hier zo veel als een verborgen aanklacht.

Sabine. Wel wonderlijk dat ze vanmorgen nog aan haar dacht. Het contact is behoorlijk verwaterd de laatste vijf jaar.

‘Maar dat jij dat niet weet, zeg. Heb jij dan geen kaart gekregen? Misschien geldt de kaart ook voor jou. Er staat niet “de heer en mevrouw” op de envelop, maar “aan de familie”. Ze weet natuurlijk niet of je nog op je oude adres woont.’

Weer zoiets! ‘Nee, ik verkas te vaak. Dan trek ik bij de een in en na een paar maanden zit ik weer op een ander adres.’

Haar moeder schuift de kaart terug in de envelop. ‘Als je zo begint zijn we er alweer klaar mee. Wij proberen geen kritiek te leveren, wil jij me dan alsjeblieft niet uitdagen?’

Mirjam staat op.

‘Ik loop even naar boven.’

‘Pa zit te werken. Hij heeft zondag een preekbeurt in de kop van Noord-Holland.’

‘Ik ben zo weer weg. Even storen mag best, ik maak het niet te lang.’

Op de trap zeggen haar voetstappen het nog een keer of vier. ‘Ik ben zo weer weg.’

Het is zeker een zinnetje dat bij haar hoort.

De deur van de studeerkamer staat op een kier. Ze staat al achter haar vader voor hij door kan hebben dat er iemand binnenkomt.

‘Betrap! Je zit e-mail te lezen. Wil de preek niet?’

Ze legt haar handen op haar vaders schouders. Hij schrikt niet eens. Met een snelle beweging draait hij zijn stoel om, een glimlach maakt zijn gezicht ineens een stuk jonger.

‘De preek voor zondag is klaar. Tenminste zo goed als.’

‘Ja, dat kennen we!’ plaagt ze. Ze weet dat haar vader meestal een laatste, een allerlaatste en dan nog een definitieve versie maakt. Hij is beter in het pastorale werk dan in het maken van preken. Daarom is het ook heel goed dat hij de laatste jaren geen eigen gemeente meer heeft, maar deel uitmaakt van een team van geestelijk verzorgers in een groot verpleeghuis annex hospice hier in de stad. Nu hij niet meer de stress heeft van elke week voor een preek te moeten zorgen, vindt hij zo nu en dan een preekbeurt in het land wel weer een uitdaging. Ook voor haar moeder is het veel beter dat ze niet meer de vrouw van de dominee hoeft te spelen, met alle taken en protocollen die daarbij horen. Haar moeder kan beter in de luwte leven.

Ze gaat op de armleuning zitten. Bij haar vader heeft ze soms de behoefte dichtbij te zijn. Dat lukt bij hem ook beter dan bij haar moeder.

‘Hoe is het?’ vraagt hij.

‘Goed hoor,’ zegt ze. Zowel de vraag als het antwoord kan van alles betekenen. Het is gewoon een gespreksopening, kijken welke deur er opengaat. Meestal gaat het over haar moeder, of het goed gaat of minder.

Maar nu zegt ze: ‘Sabine gaat trouwen.’

‘Dat is een mooi bericht, toch?’

Ze knikt en zegt: ‘Ik gun het haar, hoor, maar ik weet nog niet of ik meega naar de receptie.’

‘Zie maar. Je moeder was nogal verguld met de uitnodiging. Ze had er wel zin in, geloof ik. Denk er nog maar even over.’

Dat is de ruimte die ze bij haar vader krijgt.

Ze gaat voor het raam staan. ‘Ik hoor net dat jullie gevraagd zijn voor die evangelisatiedag. Dat vind je wel leuk zeker? En dat mam daar zin in heeft, is wel bijzonder.’

Hij leunt achterover en beaamt het. ‘Ik vertel nou eenmaal graag over onze tijd in Rantepao. En voor je moeder is het misschien goed om er weer eens over te praten.’

‘Maar kan ze dat aan?’

‘Haar kant mag ook worden verteld, Mirjam.’

‘Jaha, maar jullie verhalen staan wel haaks op elkaar; dat is misschien verwarrend voor het publiek.’

‘Je bedoelt dat het geen rozewolkenverhaal is, en dat de mensen met vragen naar huis gaan? Dat kan ik niet verkeerd vinden. Onze acht jaar in Toraja heeft toch twee kanten? Er is daar veel gebeurd en er is ons daar veel overkomen.’

‘Ja.’ Ze likt aan haar vinger en poetst een kring van een glas of een beker uit de vensterbank.

Wouter

Het is altijd een verrassing als Mirjam binnen komt stappen, zeker op een saaie vrijdagmiddag als deze.

Ik kijk naar haar smalle rug. Met haar tweeëndertig jaar is ze nog een meisje, qua uiterlijk. Innerlijk ook, het is alsof ze ergens is blijven steken. Alsof ze steeds opnieuw een aanloop neemt en niet springt. Wat is dat toch?

Was dat anders geweest als Daniël was gebleven? Als ze een broer had gehad, voor wie zij het leven had kunnen voorleven? Er zat tien jaar tussen Mirjam en Daniël, twee jaar had ze zowel grote zus en kleine moeder mogen spelen. Toen Daniël geboren werd, in 1988 in Rantepao, Indonesië, was ik ervan overtuigd dat hij daar zou opgroeien en net als zijn grote zus een halve Toraja zou worden. Meer dan ik ooit zou kunnen worden, hoezeer ik ook mijn best deed. Kinderen passen zich gemakkelijker aan. Mirjam was nog maar net kleuter-af toen we uitgezonden werden. Zij is zelfstandig geworden op de manier die in Rantepao gewoon was, al deed Ine nog zo haar best een Hollandse moeder te blijven en haar een Nederlandse opvoeding te geven.

Mirjam groeide op in Rantepao, en het kan niet anders of je krijgt daarbij wat van de couleur locale mee.

Voor Daniël, als hij was blijven leven, zou dat waarschijnlijk nog sterker gelden. Hij zou er zijn geboren en getogen, een kind van het land zou hij zijn geweest. Dan was Ine op den duur wel gewend geraakt, dan hadden we er misschien wel vijftien jaar of nog langer gewoond. Als het aan Mirjam

en mij gelegen had, waren we er misschien wel nooit weggegaan. Maar dat is koffiedik kijken. De realiteit is dat we na acht jaar terug moesten omdat Ine daar kapotging.

Mirjam heeft eronder geleden. Ze heeft na de terugkeer jarenlang bij een psycholoog gelopen, niet omdat het haar gelukkiger maakte, maar omdat Ine en ik zeker wilden weten dat wij er alles aan gedaan hadden. Wat Mirjam eraan gehad heeft, kan ik niet inschatten, te weinig, denk ik. Althans minder dan we hoopten. Ik heb van die gezinsgesprekken wel iets geleerd en dat was het besef dat je niet zo heel veel kunt bijdragen aan andermans geluk.

Ine en ik kijken totaal verschillend op onze uitzending terug. Ik zie die tijd daar als winst, ondanks het verdriet om het verlies van ons mannetje. Ine denkt dat Daniël was blijven leven als we in Nederland hadden gewoond. Dat kan ik met al mijn overredingskracht niet uit haar hoofd praten. Ik geloof dat Daniëls dagen vastgesteld waren, ongeacht waar hij zich op deze wereldbol bevond. Ik ga ervan uit dat er voor alles en iedereen een plan vastligt, maar dat wil niet zeggen dat ik het begrijp. God is een raadsel, te groot voor een mensenhoofd. Je moet Hem niet willen begrijpen. Je moet Hem durven vertrouwen, maar daar schort het bij ons nogal aan. Ik denk zo vaak: Hij zou zich wat meer kunnen bekommeren om onze Mirjam. Ze heeft daar veel moeten achterlaten, op een cruciaal moment in haar leven. Alles draaide om Ine; eerst om Daniël, later steeds weer om Ine. En dat zal wel zo blijven: bij Ine kan altijd alles kapot, die komt niet verder dan overleven, elke dag opnieuw.

Ik zou graag willen dat Mirjam gelukkig was. Hoeveel gebeden heb ik daarvoor al omhoog gestuurd? Daar Boven wordt geluisterd, zeg ik zo vaak tegen de mensen en ook tegen mezelf. Twijfel is niet handig voor een dominee.

Kijk haar daar voor het raam staan. Hoe kan ze nu zo eenzaam zijn? Wij houden van haar, dat staat vast, wat ze ook

doet. Ine net zo veel als ik. We hebben maar een kind, ze is alles voor ons. Maar gelukkig is ze niet. Ik vraag me af of ze ooit gelukkig is geweest. Toen Firman bij ons woonde, zag je haar opleven. Maar Firman bleef niet. We hadden het zo mooi voor elkaar, dachten wij. Firman, onze pleegzoon uit Rantepao, zou hier zo veel kansen hebben. Toen wij hem hierheen haalden voor zijn studie, dachten we goed te doen, voor hem en voor onze Mirjam. Maar wat goed is voor de een, blijkt fout voor de ander. Firman kon niet wennen, hij kwam hier niet tot zijn recht, wat we ook voor hem regelden. Toen er een logische aanleiding was – de begrafenis van zijn grootmoeder – ging hij terug en we vroegen niet eens voor hoelang of tot wanneer. We wisten gewoon dat hij voorgoed terugging.

Ik zie de beweging van Mirjams schouder. Is het een zucht of heeft ze het koud? Het is te lang stil, ze zal zich afvragen of er wat is.

‘De communicatie tussen de computer en de printer is verstoord. Heb jij daar verstand van?’

Ze draait zich om en stopt haar vingertoppen in de zakken van haar strakke spijkerbroek, klein lachje om haar mond. Ze heeft me alweer door. We weten immers allebei dat niet zij, maar Jeroen mijn probleem zou kunnen oplossen. Jeroen is netwerkbeheerder bij een administratiekantoor, daarnaast geeft hij cursussen. Maar Jeroen is hier nog geen kind aan huis, sterker nog: we hebben hem nog niet ontmoet. Ine zegt dat we niet kunnen blijven verwelkomen, opbouwen en loslaten. Vier relaties in vijf jaar, en daarvoor ontelbare scharrels. Het is te veel en niet alleen wij worden er ongelukkig van.

‘Ik zou maar zo’n computerklusbedrijf bellen, als ik u was. Het zal wel liggen aan dat draadloze internet.’ Ze zet de printer al aan en we luisteren naar het startgereutel. ‘Volgens mij moet er ergens een blauw lampje gaan branden.’ We wachten, maar dat gebeurt niet.

Ze kijkt opzij. 'Ik kan het wel even aan Jeroen vragen,' zegt ze dan.

Nu is zijn naam genoemd. 'Zit het goed met jullie?' vraag ik, terwijl ik weet dat ze dit soort vragen haat. Ze haalt haar schouders op en knikt dan toch. 'Als er iets niet goed zit, ligt het aan mij.'

'Zeg nou gewoon ja of nee, Mirjam.'

'Ik weet het niet.' En na een zucht: 'Jullie zullen hem vast aardig vinden, want hij is gewoon aardig. En ook handig met computers en printers, hij heeft dat gedoe hier zo opgelost.'

'Graag dan,' zeg ik. Al weet ik niet hoe ik dat met Ine moet rondbreien. Even flitst het idee door mijn hoofd dat het maandagavond leesclubavond is, daar zal Ine wel naartoe gaan. Als Jeroen dan zou kunnen? Maar dan nog moet ik het met Ine bespreken, we moeten één lijn trekken.

Ik sluit de computer af en vraag of ze blijft eten.

'Nee, ik ga zelf koken. Ik had juist een goed stuk vlees bij de scharrelslager gehaald.'

Ik schiet in de lach, want het is erg grappig om Mirjam over een goed stuk vlees te horen praten.

Ze lacht mee, want ze hoort zichzelf ook wel. 'Jeroen houdt wél van vlees, en dan eet ik best mee tegenwoordig,' zegt ze met een plaagstootje tegen mijn schouder. Gek genoeg stelt dat zinnetje me ineens gerust. (Komt dat door de manier waarop ze het zei?) Als ik achter haar de trap afloop moet ik de neiging om mijn hand op haar hoofd te leggen bedwingen. Zegen, dat heeft ze nodig. Dat wordt daar Boven toch wel opgemerkt, hoop ik?

In de keuken maakt Ine een fles wijn open. Ik blijf heel even achter haar staan, dan wordt het me vanzelf wel duidelijk waarom die fles open moet. Het kan zijn dat het een vorm van protest is. Dan heeft ze gedacht: blijven ze weer boven plakken, waarom daar praten, praten, praten? Kan dat ook niet beneden? Dan is het openmaken van de fles bedoeld om

een glas troost in te schenken. Maar het kan ook zijn dat ze blij is dat Mirjam er is en dat ze het gezellig wil maken.

Met een mooie plop komt de kurk uit de flessenhals. Ze draait zich om, omdat ik hier nog steeds sta, zo dichtbij dat ze mijn adem moet voelen, maar zonder haar aan te raken.

‘Wat is er?’ vraagt ze.

‘Lekker geluid toch!’ houd ik me op de vlakke.

Ze reikt langs me heen. Ik zie dat haar mondhoek krult, ze zet drie glazen op het dienblad. Heel even druk ik mijn kin op haar schouder. Meer niet.

Ik neem het dienblad van haar over. Als Mirjam nu maar niet zegt dat ze geen wijn wil. Al drinkt ze maar een paar slokjes, voor de show, nee, voor de sfeer.

We toasten en ik stuur een dankbare gedachte naar Boven, omdat dit een moment van genieten is.

Mirjam vertelt wat over de bezoeken van vanmiddag en ik merk dat ze de situaties wat aandikt en komisch maakt. Dat kan ze goed trouwens, overdrijven en er een beetje drama aan toevoegen; dat kennen we wel van haar.

‘Luister je, mam? Of zit je nog bij je toespraak?’ vraagt ze, als duidelijk wordt dat Ine niet reageert op het verhaal.

‘O, sorry. Ja, ik ben er niet helemaal bij. Het is toch een hele klus, hoor, zo’n lezing, maar ik heb best goed gewerkt, geloof ik.’

‘Hoe ga je het aanpakken? Wordt het een verslag van de ervaringen of kies je voor een bepaalde insteek?’

‘Ik mag aan jou ook nooit van tevoren vragen waar je preek over gaat!’ protesteert ze eerst nog.

‘Het wordt dus een preek, pap!’ zegt Mirjam met een knip-oog.

Ine gaat rechtop zitten, ze draait het wijnglas om en om in haar handen.

‘Mijn thema wordt: “Wat mag de Boodschap kosten?” Boodschap met een hoofdletter dan, hè!’

Ik hoor Mirjam wel zuchten, maar ik leg alle liefde die ik voor haar heb in mijn stem, als ik antwoord: 'Dat had op die flyer moeten staan, Ine. Dan was het meteen duidelijk dat het echt ergens over gaat.'

Ze kijkt op, lijkt even in de war. Had ze ander commentaar verwacht?

'O, nou, die flyer is al gedrukt, maar ik geef het wel door aan de organisatie, voor op het programma.'

Mirjam staat op, ze heeft haar glas nog niet half leeg. Ik zie dat ze haar handen op haar buik zet en even naar links en naar rechts draait. Alsof ze verkeerd gezeten heeft. 'Last van je buik?' vraagt Ine.

'Niets bijzonders,' houdt ze de boot af.

We zwaaien samen voor het raam. Daar gaat ze, onze dochter.

'Het was fijn dat ze er was. Gezellig zo op de vrijdagmiddag,' zeg ik.

'Ja, ze ziet er momenteel weer wat beter uit,' zegt Ine, en meteen daarna: 'Ik kan toch vanaf de laptop rechtstreeks printen, hè Wouter? Ik wil zo graag even nalezen op papier wat ik geschreven heb.'

'Normaal gesproken wel, maar ik had vandaag problemen met de draadloze verbinding. Ik had het er net met Mirjam over.'

'Maar die wist het ook niet op te lossen?'

'Ze zei dat het voor Jeroen een fluitje van een cent was.'

'Jeroen wie?'

De toon waarop Ine die twee woorden zegt is niet mis te verstaan. Ik ben blij dat Mirjam al weg is.

'We proberen het wel en anders zet je het op een usb-stick en dan loop ik even naar de burens.'

'Zo veel haast heb ik nu ook weer niet, ik wacht wel tot die printer weer doet wat hij moet doen. Vind je het echt een goede titel?' vraagt ze terwijl ze de laptop weer openklapt.

‘Op zijn minst een verrassende titel. Een vraag is confronterend, trekt de aandacht: Wat mag de Boodschap kosten? Mag het een vraag blijven of is daar een antwoord op? Wie moet een antwoord geven op die vraag, Ine?’

Haar handen vallen stil in de beweging. Even aarzelt ze, dan zegt ze: ‘Dat weet ik nog niet.’

‘Wat weet je nog niet: of er een antwoord komen moet of wie het antwoord geven mag?’

‘Jij denkt natuurlijk weer dat het een negatief verhaal wordt.’

Ik probeer een glimlach om haar gerust te stellen. Het luistert zo nauw bij haar, ze wil serieus genomen worden, maar slaat dicht als ze zich in de verdediging gedrongen voelt.

Ik zou zo graag dieper gaan nu, doorstoten tot op het bot, blootleggen wat na al die jaren nog zweert. Ik wil weten welke kant het opgaat. Of ze gaat praten over een lege portemonnee en een lege boodschappentas. Onze kant dus.

Of wil ze de kant van Boven tonen, kan ze vertellen wat het daar Boven gekost heeft?

‘Want God had de wereld zo lief dat hij zijn enige Zoon heeft gegeven, opdat iedereen die in hem gelooft niet verloren gaat, maar eeuwig leven heeft.’

Ze schuift achter de laptop en toetst haar wachtwoord in. Dwars door de openingstune heen zegt ze: ‘Ik wil gewoon eerlijk zijn, Wouter. Je weet hoe ik erin sta.’

Ik loop naar boven om de printer aan te zetten, blijf daar minstens tien minuten hangen, maar er gebeurt niets. Er komt geen printje uitrollen.

‘Heb je, zeker weten, op afdrukken geklikt?’ roep ik naar beneden. Er komt geen antwoord.

Als ik beneden kom, veegt ze over haar ogen in een snel gebaar.

Het scherm van de laptop is zwart.

‘Hé! Lieverd,’ zeg ik onhandig.

“k Zit gewoon even de balans op te maken. Daniël is dood, Mirjam heeft nog nooit haar draai kunnen vinden, jij probeert je twijfel te spalken en ik heb verdriet genoeg en vreugde tekort. Mag ik dan vraagtekens hebben over wat de Boodschap met een grote B mag kosten voor degene die haar naar het uiteinde van de aarde sjouwt?”

‘Ik denk dat je die vraag alleen mag stellen aan Degene, met een grote D, die betaald heeft.’

Ik sla mijn armen om haar heen, maar ze geeft zich nooit meer aan een omhelzing over.

‘Dan verzin jij maar die dingen die ik nergens meer vinden kan,’ zegt ze.

Ik kijk haar aan en zie de pijn in haar ogen. Ik houd van haar, maar zou haar willen haten als ze dit bewust doet: me kwetsen met het verkeerde werkwoord. Verzinnen, zegt ze.

Aan verzinnen kun je geen troost ervaren, verzinnen is je vastklampen aan een zelfbedachte strohalm. Ik kan niet geloven dat ik het verzonnen heb.

Alleen wat je zeker weet, kan een houvast zijn.

Wat is het je waard om een mens van twee werelden te worden? Wouter en Ine hebben dertig jaar geleden de keuze gemaakt om met hun dochtertje Mirjam naar Rantepao, Indonesië, te vertrekken, de zending in. Na een dramatische gebeurtenis keert het gezin terug naar Nederland. Alle drie hebben ze moeite om hun draai te vinden. Als Mirjam jaren later de kans krijgt om terug te gaan naar Rantepao om haar pleegbroer Firman op te zoeken, heeft ze het vermoeden dat ze zwanger is. Toch laat ze haar ouders en haar vriend Jeroen achter en maakt ze de zware reis naar de buitengebieden van Indonesië. Deze keuze van Mirjam maakt dat Wouter en Jeroen elkaar op een bijzondere manier leren kennen. Tegelijk heeft Mirjams reis een louterende werking op hen allemaal.

Een aangrijpende roman over de vraag wat het betekent om lief te hebben en los te laten.

ISBN 978 90 439 9943 5 | 9 789023 994350

uitgeverijmozaiek.nl